

Директорові НЕНЦ
Вербицькому В.В.
методиста в/к
Жестерьова С. А.

Доповідна записка з теми:
**«Стан та зміст системи екологічної освіти
в позашкільних та загальноосвітніх закладах Івано-Франківської області»**

Відповідно до річного плану НЕНЦ, затвердженого наказом МОН України та Вашого наказу № 10-В від 28. 05. 2015 року з 10. 06. 2015 по 12. 06. 2015 року я перебував у відрядженні до Івано-Франківської області з метою вивчення стану та змісту системи екологічної освіти в позашкільних та загальноосвітніх закладах Івано-Франківської області та надання методичної допомоги.

На базі Івано-Франківського ОЕНЦУМ був проведений круглий стіл за участю директора центру, методичного та педагогічного персоналу ОЕНЦУМ, під час якого були розглянуті питання:

Структура та стан системи еколого-натуралістичної роботи в області та в ОБЛЦЕНТУМ;
Координаційно-методична діяльність обласного еколого-натуралістичного центру з екологічної освіти та виховання учнівської молоді;

Кадровий склад;

Матеріально-технічна база;

Навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу;

Навчальні програми з позашкільної освіти, затверджені обласним, районними, міськими органами управління освітою;

Навчально-виховний процес;

Інноваційна діяльність ОБЛЦЕНТУМ;

Регіональні масові заходи екологічного змісту;

Участь в Міжнародних освітніх програмах та проектах;

Перспективи роботи. Основні проблеми ,які необхідно вирішити на обласному та всеукраїнському рівнях.

Стан та зміст системи екологічної освіти в позашкільних та загальноосвітніх закладах Івано-Франківської області

Структура закладів, наявна мережа гуртків позашкільної освіти регіону відповідає Положенню про дані типи ПНЗ та Статутам закладів. Основна форма роботи – гурткове заняття.

Робота педагогів ПНЗ спрямована на поширення екологічних знань, на пізнання духовного світу дитини з урахуванням її настрою, бажання, інтелекту, психології, що спонукає підбирати цікаві методи роботи для їхнього зацікавлення. Педагогічні працівники, незалежно від профілю проводять заняття, впроваджуючи інноваційні форми і методи навчання. Шкільний етап є базою для подальшого поглиблення екологічної та профільної освіти. Оптимальним для розвитку такої особистості є діалогічне педагогічне середовище, у якому особистість визнається цінною, вільною, планованою. Перехід від звичайного монологічного навчання як викладання готових знань до діалогічного, інтерактивного, проблемно-пошукового, творчого видається сьогодні найбільш правильним. Тільки позашкільна форма роботи дозволяє провести тривалі дослідження.

Керівники гуртків Богородчанського РЦЕНТУМ об'єднують дітей на основі їхньої спільної захопленості конкретними видами творчої суспільно-корисної діяльності. Заняття гуртків ведуться на основі рівноправного діалогу з урахуванням індивідуальних

особливостей дітей.

На МДЕС діє гурток обдарованих дітей “Юні овочівники”, в якому ведеться дослідницька робота за індивідуально розробленою програмою. Гуртківці вивчають методику закладення і проведення дослідів в польових умовах і в закритому ґрунті, основний склад місцевих дикорослих рослин і сорти провідних сільськогосподарських культур, їх біологічні особливості, планують та визначають урожайність зернових, технічних і овочевих культур, індивідуально працюють над дослідним завданням. В тепличному господарстві створено клас для практичних робіт, де зібрана колекція вазонових рослин (300 видів). Для розширення навчальної бази МДЕС створюється кабінети ентомології і тераріумістики.

Гуртки відвідують не тільки обдаровані та талановиті діти, в яких талант яскраво виражений. Сюди приходять всі, хто виявляє бажання дізнатися щось нове, проявити себе в тому, чим вони захоплюються, що вміють. Педагоги працюють з усіма дітьми, в кожній дитині бачать особистість, стають для неї не лише вчителем, а й другом, якому можна довірити свої думки, бажання, плани.

На базі Кунісівської ЗОШ І-ІІст. Городенківського району працює гурток ОЕНЦУМ «Основи біоетики» на заняттях якого (керівник гуртка Будзик В.І.), діти отримують ґрунтовні знання, вміння та навички. Такі життєві компетенції так необхідні в повсякденному житті сучасного селянина. Гуртківці відвідують фермерські господарства, приватні садиби, проводять багато практичних робіт, виконують навіть і деякі операції.

Навчально-виховний процес в ПНЗ постійно удосконалюється, впроваджуються нові методи: тренінги, дебати, експедиції, походи, табори тощо. На всіх ступенях позашкільної еколого-натуралістичної роботи використовуються різноманітні форми і методи навчання, виховання та індивідуального розвитку дітей. Особистісно орієнтована позашкільна робота передбачає певну педагогічну етику: взаєморозуміння, співробітництво, діалог.

Для формування життєвих компетентностей учнів практикуються традиційні та інноваційні технології організації навчальної діяльності. Перевага надається особистісно зорієнтованому навчанню. Ця технологія сприяє індивідуалізації навчання, здійсненню диференційованого підходу; крім того самовираженню, самореалізації особистості допомагає профільне навчання. Крім безпосереднього навчання в профільних творчих учнівських об'єднаннях для організації профільного навчання широко використовуються такі форми роботи:

- спільні заходи юннатів ПНЗ з профільними господарствами (посадка дерев, збір насіння, проведення досліджень на певних ділянках, облік та спостереження за птахами, трудові десанти, тощо);
- організація літніх профільних екологічних таборів спільно з НПП «Гуцульщина», Карпатським НПП (лекції, бесіди, екскурсії, екологічні толоки тощо);
- організація конкурсів, виступів екологічних агітбригад (діти намагаються окреслити екологічні проблеми, шукають шляхи їх вирішення, реалізують свої творчі здібності);
- колективна творча справа, яка об'єднує і дітей між собою, і дорослих, і всіх разом.

Координаційно-методична діяльність обласного еколого-натуралістичного центру з екологічної освіти та виховання учнівської молоді.

Удосконалення екологічної освіти і виховання, формування екологічного мислення і культури школярів та учнівської молоді є одним із пріоритетних напрямів діяльності еколого-натуралістичного центру.

Екологічне виховання здійснюється за такими напрямками:

- озеленення населених пунктів і внутрішнє озеленення приміщення;
- відновлення ареалів лікарських рослин;

- розчищення джерел;
- охорона та збереження великих і малих річок;
- охорона та збереження рослинного і тваринного світу.

Серед учнів поширені різні форми їх діяльності: зелені та голубі патрулі, шкільні лісництва, гуртки юннатів. Їхня робота полягає у боротьбі з ерозією ґрунтів, очищення озер і річок, боротьба з засміченням берегів; укріплення берегів лісонасадженнями; впорядкування берегових зон водойм, обрізування дерев берегових зон.

Щорічно проводиться ряд масових еколого-натуралістичних заходів, а саме: конкурси, акції, операції, конгреси, асамблеї, виставки, фестивалі, науково-освітні проекти, екологічні моніторинги.

Педагогічний колектив закладу планує та проводить організаційно-просвітницьку роботу, працює над удосконаленням форм екологічної освіти і виховання учнівської молоді, координуючи свою роботу із закладами освіти районів та міст області.

Педагогічними працівниками розроблені методичні матеріали: конспекти гурткових занять, авторські програми гурткової роботи, буклети з досвіду роботи гуртків та кабінетів, розробки сценаріїв масових заходів, майстер-класи.

Навчально-виховний процес.

В 2014 році в школах та позашкільних закладах області було організовано роботу 361 гуртка екологічного спрямування, в яких навчалося 4699 учнів. В області створено і функціонує 245 екологічних стежок, 25 ланок «зелених патрулів», 14 ланок «голубих патрулів», 21 ланки рекреаційних патрулів. У школах і позашкільних закладах області нової тенденції передового досвіду набуває розвиток екологічної культури учнів в системі усіх навчальних предметів та різнопрофільних гуртків у їх взаємозв'язку з позакласними заходами. Вчителі - предметники та керівники гуртків включають різні аспекти екологічних знань в зміст своїх уроків, гурткових занять, використовуючи при цьому внутрішні і міжпредметні зв'язки.

В основному педагоги підкреслюють виховну функцію екологічної освіти, розглядаючи її, як складову частину морально-патріотичного виховання.

В обласному Центрі функціонує 16 гуртків екологічного спрямування. Базою для гуртків є оформленні кабінети: зокрема кабінет екології, квітникарства, постійно діюча виставкова зала, творча майстерня юнната, бібліотека, екологічні стежки ОЕНЦУМ, відділки лікарських рослин, постійно квітучі клумби, дендрарій, калиновий гай, бузкова алея.

Заклад організовує, проводить обласні етапи Всеукраїнських масових заходів та бере участь у Всеукраїнських.

Про організацію та умови проведення масових заходів направляються інформаційно - методичні листи начальникам відділів (управлінь) освіти райдержадміністрацій (міськвиконкомів), директорам рай/міськ СЮН/ЕНЦ.

Регіональні масові заходи екологічного змісту.

Юннати області беруть активну участь у Всеукраїнських масових заходах екологічного спрямування:

- У Всеукраїнському конкурсі «Вчимося заповідувати»; «Юний селекціонер», «Мій рідний край – моя земля», «Парки – легені сіл і міст»;
- У Всеукраїнському огляді-конкурсі на краще зовнішнє і внутрішнє озеленення «Галерея кімнатних рослин»;
- У Всеукраїнських акціях: «Птах року»; «День зустрічі птахів», «Годівничка», «День юного натураліста»;
- Трудових акціях: «Парад квітів біля школи», «Юннатівський зеленбуд», «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон»;
- У новорічно - різдвяній виставці «Новорічна композиція» з елементами флористики»;
- У юнацькому фестивалі «В об'єктиві натураліста»;
- У Міжнародному екологічному конкурсі.

Протягом чотирьох років поспіль у закладі організують та проводять обласний етап Міжнародного екологічного конкурсу, який щороку змінює тематику. Так, в поточному році конкурс відбувався за тематикою «Веломанія».

Мета конкурсу – пропаганда здорового способу життя гармонійно розвиненої особистості, формування екологічної культури школярів через поглиблення знань з екології, створення умов для творчості. Експонати на виставку-конкурс були представлені за номінаціями: «Велосипед – екологічно чистий вид транспорту», вірш «Хвала велосипеду», художня робота, гра «Велопробіг», фотографія на тему «Куди не доїхати автомобілем – доїдеш велосипедом». На конкурс було представлено 128 робіт з районів та міст області, а також обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Всеукраїнська акція «День юного натураліста».

Вже традиційно, в останній день третього тижня вересня на Івано-Франківщині щорічно підводяться підсумки акції «День юного натураліста». Всеукраїнську акцію започатковано Міністерством освіти і науки України спільно з НЕНЦ у 2008 році. Метою акції є активізувати роботу з учнівською та студентською молоддю щодо формування у неї екологічної культури, залучення її до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів, учнів та студентів на навчально-дослідних земельних ділянках і задоволенні потреб у професійному самовизначенні та творчій самореалізації.

В рамках заходу юннати області проводили: трудові акції з впорядкуванням територій; конференції науково-практичні; ряд просвітницьких природоохоронних заходів; виставки; посвяти молодших школярів в юннати; круглі столи на різну тематику; висвітлювали матеріали в засобах масової інформації тощо.

Екологічні стежки в області стали однією з результативних форм роботи по природоохоронних і дослідницьких напрямках. Наш Центр став ініціатором і організатором регіонального обласного заочного конкурсу – огляду на кращу навчально - виховну екологічну стежку.

Екостежка розрахована на такі категорії відвідувачів:

- педагогів і вихователів;
- дітей старших груп дошкільних закладів;
- учнів загальноосвітніх шкіл, гімназій.

Завдання екологічної стежки:

- проведення навчальної і пропагандистської природоохоронної роботи;
- виховання екологічно-грамотної поведінки школярів в навколишньому середовищі

Мета екологічної стежки:

- виховувати в дітей дбайливе гуманне і духовне ставлення до природи;
- формувати процес накопичення естетичних вражень, отриманих від спілкування з природою;
- вчити берегти і примножувати природні багатства.

Основні форми роботи на екологічній стежці:

- проведення фенологічних спостережень під час екскурсій;
- ознайомлення з реліктовими та малопоширеними рослинами, пропаганда захисту рідкісних видів флори і фауни;
- проведення природоохоронних акцій, операцій;
- проведення трудових масових заходів.

В Івано-Франківському ОЕНЦУМ діє «Стежка здоров'я»

Основні завдання створення стежки:

- ✓ профілактика плоскостопості;
- ✓ покращення координації рухів;
- ✓ покращення функцій серцево-судинної та дихальної систем;
- ✓ підвищення опору інфекційним захворюванням;

- ✓ поліпшення емоційно-психічного стану дітей;
- ✓ залучення дітей до здорового способу життя.

Мета стежки:

- виховувати у дітей ціннісне ставлення до власного здоров'я та стимулювати бажання дбати про нього;
- сприяти усвідомленню учнями необхідності ведення здорового способу життя;
- нагадати корисні звички, які допоможуть зміцнити здоров'я;
- прищеплювати інтерес до занять фізичною культурою і спортом;
- поглибити знання учнів про традиційні свята, звичаї, обряди, народні ігри та забави українців, які сприяють зміцненню, фізичного, духовного, психологічного та соціального здоров'я.

Вздовж стежки ростуть: туя, ялівець, ялина, сосна, гісоп, м'ята, меліса, календула, чорнобривці, лікарська ромашка та інші. Це обумовлює високий загальнооздоровчий ефект. Поряд з загартовуванням через стопи шляхом дотику з поверхнею, що підстилає, відбувається гартування через дихальні шляхи. Це сприяє більш якісному диханню, зняттю спазму бронхів, зниження артеріального тиску. Екологічне виховання неможливе без достатньо розвиненого у дітей інтересу до природи, а однією з умов, необхідних для розвитку такого інтересу, є предметне середовище. На «Стежці здоров'я» можна використовувати різне обладнання: різні казкові та природні персонажі, стовбури дерев, пеньки тощо. Все це сприяє розвитку та зміцненню м'язів плечового поясу і спини, а також покращенню постави дітей.

Очікувані результати занять:

- відчутна динаміка зниження простудних захворювань;
- формування правильної постави;
- формування позитивного відношення до ведення здорового способу життя;
- покращення емоційно-психічного стану дітей.

У нашому Центрі в січні 2013 року відкрила двері творча майстерня юнната на базі реорганізованого створеного на громадських засадах музею українознавства і екології. Метою її є: створення умов для творчих здібностей, виявлення і підтримки талановитих і обдарованих дітей, організація змістовного дозвілля. У спадок майстерня отримала чимало цікавих експонатів-символів, які характеризують наші традиції. А найголовніша цінність – це що всі вони зроблені руками творчих дітей під керівництвом не менш творчих педагогів. Декупаж, робота із стрічкою, бісером, робота з побутовими відходами, природнім матеріалом, насінням, флористика, робота з папером, соломкою. Це далеко не повний перелік напрямків роботи нашої майстерні.

Родзинками у роботі творчої майстерні стали майстер-класи:

- роботи з пластиком;
- виготовлення топіарію;
- міні-сади;
- виготовлення композицій з пір'я;
- робота з побутовими відходами;
- деку паж.

Однією з дієвих форм екологічної просвіти в області є діяльність колективів екологічної просвіти (агітбригад). Відповідно до наказу департаменту освіти і «Про проведення обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти (агітбригад) загальноосвітніх і позашкільних навчально-виховних закладів» та з метою активізації роботи з учнівською молоддю щодо вирішення екологічних і природоохоронних проблем, залучення її до активної природоохоронної діяльності, формування екологічної свідомості та дбайливого ставлення до природи щороку відбувається обласний конкурс колективів екологічної просвіти (агітбригад). У березні поточного року в обласному Центрі був організований та проведений обласний етап конкурсу колективів екологічної просвіти за темою «Збереження водних ресурсів України». На ньому у пісенно-поетичній формі

висвітлювалися результати природоохоронної діяльності колективів, актуальні екологічні проблеми регіону, зв'язок з громадськими та природоохоронними організаціями.

З метою формування екологічної культури молоді, підвищення рівня зацікавленості до вивчення природних дисциплін, залучення молоді до активної природоохоронної роботи та активізація молодіжного екологічного руху в Косівському районі традиційно відбувається молодіжний екологічний фестиваль «Гірська веселка». В роботу фестивалю входили:

- виставки – конкурси, тематика яких була частково приурочена до буремних подій сьогодення. На виставку – конкурс «Герої не вмирають. Просто йдуть з Майдану – в небо у Лицарі – зі смерті. Пливуть у вічність сини. Героям слава – вписано у серці». В рамках конкурсу проведено фотоконкурс «Ми – Твоє майбутнє, Україною Твої вірні донь і сини. І допоки наша пісня лине – буде Україна на землі»;
- конкурс малюнка на асфальті «Діти. Мир. Україна»;
- благодійна виставка – ярмарка художніх творчих робіт «Діти за мир, за єдину Україну»

Матеріально-технічна база обласної, міських та районних ЕНЦ/СЮН.

Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської

молоді орендує частину приміщення колишнього дитячого садка – 529,6 м². Для проведення навчально-виховної роботи з юннатами, організації масових заходів обладнані:

- методичний кабінет;
- кабінет дендрології;
- зоології;
- екології;
- квітництва;
- творча майстерня юнната ;
- виставковий зал;
- актовий зал;
- куточок живої природи.

Обладнано кабінети директора, заступника директора з навчально-виховної роботи, відділу організаційно-методичної роботи, відділу біології, робітника, завгоспа. Розроблена карта-схема “лабораторій в природі” - 2 екологічні стежки. Площа НДЗД – 0,20 га. В її складі дендрологічний відділ, квітково-декоративний, зоолого-тваринницький, колекційний відділ, зелений клас, ділянка лікарських рослин.

Технічне оснащення структурних підрозділів закладу: 6 комп'ютерів, 1 ноутбук, 2 принтери, факс, відеоманітофон, 2 магнітофони, музичний центр, відеокамера, 2 телевізори, DVD-програвач, мультимедійний проектор з екраном, фотоапарат, цифровий фотоапарат, підсилювач з чотирма мікрофонами, 2 мікрофони, 63 відеокасети екологічної відеотеки “Tasis”. В Центрі є легковий автомобіль, сільськогосподарський інвентар.

Для надання методичної допомоги в проведенні еколого-натуралістичної роботи в школах і позашкільних закладах в ОЕНЦУМі працюють відділи:

- ✓ організаційно-методичний;
- ✓ біологічний;

Відеотека Центру використовується для надання консультативної допомоги педагогам-позашкільникам, вчителям біології, географії, класним керівникам шкіл, юннатам тощо. Виставковий, актовий зал, творча майстерня юнната з постійно діючими експозиціями результатів роботи учнів на НДЗД, обласних тематичних виставок та конкурсів є чудовою базою для практичних занять учнів шкіл, студентів, обміну досвідом роботи вчителів біології, керівників НДЗД, позашкільників.

Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція розміщена в

двохповерховому приміщенні площею 916,9 м², з яких 207,3 м² – площа для занять гуртками.

Працюють кабінети:

- аранжування квітів;
- охорони природи;
- методкабінет;
- виставковий зал;
- навчально практичних робіт;

та еколого-натуралістичний відділ.

Площа закритого ґрунту – 0,033 га, парники – 0,031 га, площа НДЗД – 0,49 га дендрарій – 0,33 га, сад – 585 м²). На МДЕС відкриті 3 екологічні стежки.

Комп'ютери – 4, ксерокс – 1, телефон-факс, мультимедійна система.

3 сільськогосподарської техніки – трактор Т-40, автомобіль ВАЗ 2101.

Є 5 мікроскопів, 5 біноклів, 2 фотоапарати.

Зообаза живого кутка – 5 морських свинок, 7 хом'яків, 3 кролика, 1 піщанка, щурі – 2 шт., миші сатинові – 9 шт., 1 шиншила.

Змії: удав (3 шт.), пітони (16 шт.), полози (9 шт.),

Ящірки – 3 шт.

Крокодил – 1 шт.,

Земноводні: аксолотль – 10 шт., жаби – 2 шт.

Равлики – 30 шт.

Павуки – 20 шт.

Таракани – 6 видів

Цвіркуни – 30 шт.

Горлиці африканські – 4 шт.

Хвилясті папуги – 2 шт.

Богородчанський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді має приміщення площею 130 м². 75 м² - площа приміщення для гурткової роботи, глядацький зал – 60 м².

НДЗД представлена декоративним відділом площею 0,04 га, дендрологічним – 0,02 га, сад – 0,1га. З технічного оснащення – фотоапарат, DVD-програвач. Є живий куточок – 28 тварин.

Снятинська районна станція натуралістів орендує приміщення площею 30 м² для занять гуртковою роботою. НДЗД представлена квітником площею – 0,01 га. Відкрито 4 екологічні стежки На станції в наявності є:

DVD PHILIPS DVP 3142;

2 комп'ютери;

Принтер, сканер, ксерокс «CANON-190»;

Інтернет;

Обігрівач «SATURN»;

Меблева стінка;

Комп'ютерний стіл.

Орендоване приміщення площею 30 м² в приміщенні Центру дитячої та юнацької творчості.

Надвірнянський РЕНЦ Приміщення, в якому розміщений еколого-натуралістичний центр, комунальне, знаходиться на першому поверсі п'ятиповерхового житлового будинку і знаходиться на балансі міської ради, в комунальній власності ЖЕК. Орендоване приміщення для РЕНЦ з 1996 року. Загальна площа 171,39 м², опалення централізоване, освітлення природне і штучне відповідає нормі, водопостачання та водовідведення централізоване.

Проведено поточний ремонт приміщень. Для реалізації завдань позашкільної освіти Надвірнянський РЕНЦ має: кабінет директора та 4 кабінети для проведення занять гуртків:

- ✓ кабінет квітництва – створено музей кімнатних рослин, який налічує 50 видів паспортизованих кімнатних рослин;
- ✓ кабінет зоології – куточок живої природи, в якому живуть: морські свинки, декоративний щур, черепаха, папуги, хом'яки та акваріумні риби;
- ✓ кабінет екології та охорони природи;
- ✓ кабінет для проведення масових заходів – виставковий зал, куточок хліба і куточок народознавства..

Є навчальна пасіка, яка налічує 12 бджолосімей, альпійська гірка, квітник та дендрарій. Навчальні класи в основному забезпечені необхідним обладнанням та матеріалами, естетично оформлені.

Навчальні кабінети відповідають санітарно-гігієнічним нормам, температурний режим дотримується. Умови навчання та праці безпечні.

В РЕНЦ створений куточок по народознавству «Берегиня». Гуртківці мають змогу більше дізнатися про український віночок, значення кожної квітки в ньому, що вона символізує; про рослини і тварини – символи України; про побути, звичаї та обряди в давнину нашого українського народу, про українські костюми різних областей України тощо.

Для юннатів Надвірнянського РЕНЦ надано в користування навчально-дослідну земельну ділянку, площею 0,01 га, яка знаходиться на території Надвірнянського лісництва для проведення юннатами науково-дослідної роботи, а саме вирощування лікарських рослин: м'яти перцевої, ромашки лікарської, меліси лікарської, материнки звичайної, календули звичайної.

Навчально-дослідна земельна ділянка РЕНЦ має 3 відділки: квітково-декоративний, дендрологічний та зоолого-тваринницький, загальна площа яких становить 0,0228 га.

Забезпечення навчальних кабінетів відповідно до профілю гуртка необхідним обладнанням, матеріалами, інструментами, навчально-методичною та довідковою літературою в такому обсязі, що дає можливість проводити навчально-виховний процес на належному рівні. Навчальні кабінети забезпечені меблями та необхідним обладнанням відповідно до профілю гуртка.

На балансі еколого-натуралістичного центру знаходяться: 5 мікроскопів, MP-3 – плеєр, фотоапарат, телевізор, 2 комп'ютери, лазерний та кольоровий принтери, сканер, відеомагнітофон, проектор та мультимедійний екран.

Надвірнянський РЕНЦ забезпечений посібниками, навчально-методичною, пізнавальною, науковою та довідковою літературою, яка знаходиться в бібліотеці РЕНЦ.

В закладі нараховується близько 250 примірників навчально – методичної літератури, за допомогою якої працівники РЕНЦ мають можливість ознайомлюватися з методичними рекомендаціями щодо планування роботи відповідно до чинної нормативно-правової бази і сучасних умов управління («Інформаційні збірники», «Система управління позашкільним закладом» тощо). З метою використання розробок виховних заходів для організації виховного процесу на заняттях гуртків, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом і впровадження його в практику, ознайомлення з публікаціями науково – методичного та дослідницького спрямування, керівниками гуртків опрацьовуються такі періодичні видання як «Позашкільля», «Розкази онуку», «Біологія в школі», «Позакласний час», «Юний натураліст», «Паросток», «Квіти України», «Дім, сад, город» і т.д.

В РЕНЦ створена бібліотека власної літератури педагогічних працівників, яка використовується для проведення гурткових занять. Для самоосвіти працівниками

позашкільного закладу використовується також і довідкова, наукова та пізнавальна література, якої в закладі налічується близько 530 примірників.

Городенківська РСЮН знаходиться в одному приміщенні із ЦДЮТ. Приміщення – типове, пристосоване для роботи позашкільного навчального закладу. Збудоване у 1901 році. Використовується закладом з 1974 року. Для занять гуртків обладнано 5 кімнат, актовий зал, кімната народознавства, виставочний зал.

Стан будівлі задовольняє вимоги державних санітарних правил і норм, що регламентують порядок провадження освітньої діяльності й дозволяють реалізовувати завдання позашкільної освіти відповідно до Статуту закладу як координаційно-методичного, організаційно-масового та навчально-виховного центру позашкільної освіти.

Відповідно до функціональної структури СЮН та напрямів діяльності: еколого-натуралістичний та народознавчий, освітня діяльність здійснюється у 5 навчальних кабінетах, кутку народознавства.

На станції в наявності є :

- 2 комп'ютери,
- 2 принтер;
- два кіноапарати;
- мікроскопи;
- магнітофон;
- фотоапарати;
- магнітофон «PHILIPS» AZ 1836.

Квітники площею 0.023 га, теплиця площею 90 м².

Кадри:

Список педагогічних працівників (штатних)

Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центр учнівської молоді

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Освіта, вчена ступінь	Педагогічний стаж	Рік і дата народження	Курсова перепідготовка (остання)	Відзнаки, нагороди
Гудзик Тамара Василівна	директор	вища	25/12	20.09.1957р	2010 р.	Відмінник освіти України, грамоти ГУОН, НЕНЦ, ОЕНЦУМ
Тимків Валентина Василівна	заст. директора	вища	32/20	18.01.1960р.	2010 р.	Відмінник освіти України, грамоти ГУО, ОЕНЦУМ, МОН
Маліборська Людмила Павлівна	завідувач відділу	вища	28/26	26.03.1952р.	2012 р.	Відмінник освіти України, грамоти

						МОН України, НЕНЦ, ГУОН, ОЕНЦУМ.
Шинкарук Галина Василівна	завідувач відділу	вища	25/25	30.05.1959 р.	2012р	Відмінник освіти України, грамоти МОН, НЕНЦ, ГУОН, ОЕНЦУМ
Вівчарук Леся Дмитрівна	методист	вища	43/28	24.10.1946р.	2011 р.	Відмінник освіти України, грамоти МОН України, НЕНЦ, ГУОН, ОЕНЦУМ.
Шпуляр Світлана Богданівна	методист	вища	10/7	16.10.1975р	2013 р.	Грамоти НЕНЦ, МОН, ДОН
Сидорак Валентина Іванівна	керівник гуртків	вища	37/37	23.02.1947р	2012	Відмінник освіти України, грамоти МОН України, НЕНЦ, ГУОН ОДА, ОЕНЦУМ
Кузів Галина Володимирів на	керівник гуртків	вища	10/5	29.01.1953	2009	Грамоти НЕНЦ, МОН, ДОН
Мартинюк Леся Дмитрівна	керівник гуртків	вища	8/8	23.11.82	2008	(декрет)
Кухар Ірина Миколаївна	керівник гуртків	вища	6/6	19.04.78	2014	Грамоти НЕНЦ, ДОН, ОЕНЦУМ
Левицька Іванна	керівник гуртків	вища	5/5	18.05.84	-	(декрет)

Дмитрівна						
Вінтоняк Любов Дмитрів	керівник гуртків	вища	3/3	10.11.89	-	(декрет
Заячук Іванна Василівна	керівник гуртків	вища	3/3	10.07.92	-	Грамоти ДОН, ОЕНЦУМ
Грабівчук Мирослава Володимирівна	керівник гуртків	вища	2 /2	01.04.89	-	Грамоти НЕНЦ, ДОН, ОЕНЦУМ
Кисляк Надія Юріївна	керівник гуртків	вища	2 /2	03.11.90	-	Грамоти ДОН, ОЕНЦУМ
Невиняк Уляна Юріївна	керівник гуртків	вища	2 /2	09.11.89	-	Грамоти НЕНЦ, ДОН, ОЕНЦУМ
Переверзева Галина Василівна	керівник гуртків	вища	3 р/3	07.08.88	-	Грамоти ДОН, ОЕНЦУМ
Ливдар Лілія Михайлівна	керівник гуртків	вища	2 /2	10.10.88	-	Грамоти ДОН, ОЕНЦУМ
Камінська Ольга Миколаївна	керівник гуртків	вища	2 р./2р	05.10.87	-	Грамоти ДОН, ОЕНЦУМ
Гудзик Тетяна Іванівна	керівник гуртків	вища	3/3	09.07.87	-	Грамоти НЕНЦ, ДОН, ОЕНЦУМ
Бойчук Марія Тарасівна	керівник гуртків	вища	9 м./9ь	14.09.90	-	Грамоти ДОН,
Сенечко Марія Василівна	керівник гуртків	вища	4 м./4м	05.04.91		Грамоти ДОН,
Чемна Христина Ярославівна	керівник гуртків	вища	4 м./4м	27.01.92		Грамоти ДОН

Список педагогічних працівників (штатних)
Городенківської районної станції юних натуралістів

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Освіта	Спеціальність	Педагогічний стаж	Курсова перепідготовка (остання)	Відзнаки, нагороди
Лукинюк Мирослава	директор	вища	біолог	49/36	2012р.	Відмінник освіти України, знак

Василівна						«Софія Русова
Гафткович Ганна Федорівна	методист	вища	біолог	39/27	2014р.	Відмінник освіти України знак «Софія Русова»
Вонсуль Людмила Ігорівна	культорга нізатор	вища	вч. христ. етики і моралі	20/20	2012р.	Грамота МОНУ, відмінник освіти
Яцищук Ірина Богданівна	заввідділ ом	вища	вч. українськ ої мови і літ.	25/24	2006р.	Грамота МОН України відмінник освіти Грамота ГУОН ОДА
Іванишин Світлана Миронівна	керівник гуртків	вища	вч. кресл. і образ. мист.	21/21	2007р.	Відмінник освіти України
Іванишин Роман Володимиров ич	керівник гуртків	вища	вч. кресл. і образ. мист.	24/24	2014р.	
Тацюк Олександра Василівна	керівник гуртків	вища	біолог	8/8	2012	Відмінник освіти України
	керівник гуртків	вища	вч. укр.. мови і літ.	11/8	-	Грамота ОЕНЦУМ
Зомчак Любов Михайлівна	керівник гуртків	вища	вч. математик и	16/16	2012р.	Грамота відділу освіти
Жиболуб Любов Михайлівна	керівник гуртків	вища	поч..навч.	8/8	-	Грамота ГУОН ОДА
Григорів Оксана Мирославівна	керівник гуртків	вища	вч. біології і хімії	8/8	2009	-
Лопатнюк Оксана Мирославівна	керівник гуртків	базова вища	вч. біології і хімії	8/8	2012	-
Шкроміда Оксана Петрівна	керівник гуртків	вища	початкове навчання	14/14	2012	-
Гевко			вч. поч..кл			-

Світлана Богданівна	керівник гуртків	базова вища	. біолог	12/12	2012	Грамота ГУОН
Дмитрук Ірина	керівник гуртків	базова вища	педагог дефектол.	13.7/12,7	2014	Грамота ОЕНЦУМ
Володимирівна	керівник гуртків	вища	вч. поч. класів	17/17	2012	Грамота ОЕНЦУМ
Комар Марія Михайлівна	керівник гуртків	повна вища	вч. біол. хім. валеології	13,6/13,6	2013	Грамота ОЕНЦУМ, НЕНЦ
Вінтоник Оксана Миколаївна	керівник гуртків	вища	-	12/12	2006	-
Ковблюк Уляна Володимирівна	керівник гуртків	вища	-	6.9/6,9	2012	-
Нагірна Галина Михайлівна	керівник гуртків	вища	-	6/6	2011	Грамота НЕНЦ, ОЕНЦУМ
Забойська Христина Дмитрівна	керівник гуртків	вища		9/9	2012	
Березовська Наталія Миколаївна	керівник гуртків	вища		35/9	2012	
Дутка Тетяна Дмитрівна	керівник гуртків	вища		39		
Осадчук Марія Василівна	керівник гуртків	вища		7,7/7,7		
Василик Наталія Дмитрівна	керівник гуртків	вища		14		
Никифорок Світлана Іванівна						

Матіяш Наталія Василівна						
--------------------------------	--	--	--	--	--	--

Список педагогічних працівників Надвірнянського районного еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва

Прізвище, ім'я та по-батькові	Посада	Освіта	Навч.заклад що закінчив	Спеціальність, кваліфікація.	Пед. стаж	Відзнаки, нагороди
Мельниченко Неоніла Романівна	методист керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологія Біолог. Викл. біології	25р./25	Грамота Мін осв., відмінник освіти, Софія Русова
Гнатюк Наталія Фоківна	Зав.від. екологіікері вник гурт- мет	Вища	Тернопільс . університе т	Пед. і метод. сер.осв.хі м.біол.вч. б.х.ос.ек.і безп.жит.	12р./12	Грамота Мін. освіт, відмінник освіти
Горай Лариса Петрівна	Практич.пс ихолог керівник гурт-мет	Вища	Прикарпат. університе т	Дошк. вих. Псих. Викл. дош.пед та псих. пр. пс.	19р./19	Грамота Мін. освіти
Павлечко Ірина Богданівна	керівник гуртка- методист	Вища	Прикарпат. університе т	Початк.на вч., біологія.Б іолог,викл .біол.	19р. 10м./18	Грамота Мін. освіти
Винник Уляна Ярославівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологія. Біолог. Викл.біол огії	8р.3м/8,3	
Кугутяк Наталія Василівна	Керівник гуртка	Сер.сп ец	Ржищівськ ий Індустр.- педагог. техн	Поч.навч. Вч поч..кл. орг. роб з дит.та юн.орг	16р./16	
Гурмак Любов Миколаївна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ийуніверси тет	Біологія. Біолог.Ви кл.біол. та хімії	12р 7м./12	
Винник Марія Володимрівн	Керівник гуртка	Вища	Ужгородсь кий унівеситет	Англ.мова . Філолог, викл.англ. м	36р./5	
Герба Марія	Керівник гуртка	Вища	Тернопільс .	Пед. і метод.	7р./7	

Юривна			університе т	сер.осв.хі м.біол.Вч. б.х.вал. та ос.ек.		
Андрійв Володимир Романович	Керівник гуртка	Серед ня	Навч- виробн. комб. по бдж	Бджоляр	10р. 10м.	
Микитишин Надія Дмитрівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія Біолог, викл. біол.. та хім	Зр./3	
Дем'янчук Любов Володирівн	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Біохімія. Біохімік, вч.сер.н.з акл	Зр./3	
Лундяк Ольга Василівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологя Біолог. Викл.біол огії	Зр./3	
Пекарук Надія Іванівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Хімія Хімік.Вик л. Хімії	5р./5	
Мельник Світлана Яківна	Керівник гуртка	Вища	Тернопільс . університе т	Пед.імет.с ер.осв.гео гр.Вч.гегр .ос.екон.о рг.кр-тур р.	17р8м./17, 8	
Угорчук Василь Іванович	Керівник гуртка	Серед- пец.	Тлумацьки й с/г технікум	Бухгалтер	24р./24	
Бошко Лідія Ігорівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Дизайн. Дизайн з інт.та обл..викл.	6р./6	
Бабій Ірина Борисівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Укр.мова і літ.Філолг ,вик укр..мови і літ	Зр./3	
Нищак Ірина Михайлівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологія. Біолог. Викладач	9р./9	
Плитус Мар'яна Миколаївна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Початк.ос в. Вч.поч.кл. та англ..м. і л-ри	1р./1	
Костик	Керівник	Вища	Прикарпат	Біолог.біо	1р./1	

Світлана Василівна	гуртка		с. університе т	лог, викладач біології		
Стасюк Уляна Петрівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Біолог.біо лог, викладач біології	1р./1	
Мартинюк Оксана Михайлівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Біолог.біо лог, викладач біології	1р./1	
Гуменюк Ірина Василівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Біолог.біо лог, викладач біології	-	
Кузюк Катерина Степанівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	хімік	-	
Типусяк Світлана Миколаївна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Біолог.біо лог, викладач біології	-	
Андрусак Андрій Володимиров	Керівник гуртка	Серед ня				
Гавринюк Оксана Василівна	Керівник гуртка	Сер. Спец.	Нижнєварт ов ське училище	Поч.навч. Вч поч..кл. орг..роб з дит.та юн.орг		
Мельничук Любов Ярославівна	Керівник гуртка	Вища	Укр.пед універс. Ім.. Драгомано ва	Біологія. Вч.біологі ї	2 4р./12	
Вірста Магдалина Василівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія Біолог, викл. біол.. та хім	44р./27	
Сутоцька Лейла Тенгізівна	Керівник гуртка	Вища	Новгородс ький пед. інститут	Біологія Вчит.біол огії сер.школи	34р./23	
Чіх Марія Василівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія Біолог, викл. біол.. та хім..	19р./9	
Косюк	Керівник	Вища	Тернопільс	Біологія.	28р./6	

Олександра Дмитрівна	гуртка		. університе т	Вч. біології		
Івасик Оксана Іванівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Вихов, мет,уч етики і псих. сімейн. життя	31р./10	
Мельник Ольга Федорівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія. Вчит. біол.. та хім	52р./26	
Більчак Наталія Василівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат с. університе т	Образ.ми ст.кресл.х уд.праця. Вик.о.м.іх .п	14р./9	
Вірста Андрій Михайлович	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія Біолог, викл. біол.. та хім	19р./19	
Гаврильчук Людмила Юріївна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Початкове навчання, вч. початк. кл	20р./3	
Маланюк Ольга Миколаївна	Керівник гуртка	Вища	Тюменськи й університе т	Географія . Географ вик.геогр.	34р./2	
Кравчук Людмила Петрівна	Керівник гуртка	Серед- спец.	Вінницьки й Буд.техніку м	Водопос. канліз.очи ст.пром.і стіч. вод. Техн.- технол.	15р.5м./15, 5	
Романишин Любов Василівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Біологія Біолог, викл. біол.. та хім	29р./20	
Мельник Стефанія Іванівна	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий держ мед інститут	Лікувальн а справа. Лікар	7р.3м./7,3	
Вірста Михайло Дмитрович	Керівник гуртка	Вища	Чернівецьк ий університе т	Хімія Хімік, викл. хім	48р./4	
Кузнецов Роман	Керівник	Вища	Прикарпат.	Біологія.	1р.6м.	

Ігорович	гуртка		університе т	Біолог. Викл. біол.		
Котик Мар'яна Володимирів	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологія. Біолог. Викл. біол.	-	
Лук'янчук Марія Іванівна	Керівник гуртка	Сер.сп ец	Ржищівськ ий Індустр.- педагог. техн	Поч.навч. Вч поч..кл. Вч.англ.м. в	1р.	
Гречанюк Любов Володимирів	Керівник гуртка					
Градюк Світлана Іванівна	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Хімія. Хімік, викл. хімії	9р./9	
Гаврилюк Валентина Степанівна	Керівник гуртка	Вища	Львівський університе т	Географія . Географ- викладач	30р./7	
Гаврилюк Віталій Михайлович	Керівник гуртка	Вища	Прикарпат. університе т	Біологія. Біолог. Викл. біол.	4р./1	

Список педагогічних працівників (штатних)
Снятинської РСЮН

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Освіта	Спеціальність	Педагог ічний стаж	Курсова перепідго товка (остання)	Відзнаки, нагороди
Куравський Любомир Іванович	директор	вища	вч. історії	5/5	2009р. методист	
Гуцуляк Валерій Петрович	методист	вища	вч. історії	10/3	2014	
Лазаренко Світлана Мирославівна	керівник гуртків	Сер.спец.	Вихов.	24/19	2012	Грамота ОЕНЦУМ
Вінтонюк Оксана Вікторівна	керівник гуртків	вища	Вч.хімії біології	21/21	2011	Грамота ОЕНЦУМ, ГУО,
Нагорняк Марія Дмитрівна	керівник гуртків	вища	Вч.хімії біології	18/18	2011	Грамота ОЕНЦУМ, ГУО
Николайчук Інна Ярославівна	керівник гуртків	вища	Вч.укр.мови	2/2	-	

Шпарик Олександра Іванівна	керівник гуртків	вища	еколог	9/9	-	
----------------------------------	---------------------	------	--------	-----	---	--

Навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу екологічного профілю.

Поставлені основні завдання перед нашим закладом реалізуються через різні форми методичної діяльності: інструктивно-методичні наради, роботу методичних об'єднань, роботу Школи молодого педагога, конференції, проблемні семінари, семінари-практикуми, тренінги, наставництво, індивідуальну методичну роботу з педагогами, консультації, вивчення, впровадження передового педагогічного досвіду та інноваційних педагогічних технологій, самоосвіту, випуск методичних рекомендацій, розробок, посібників тощо.

Координаційно-методична функція ОЕНЦУМ, як організатора масово-натуралістичної роботи, екологічного виховання, природоохоронної, експериментально-дослідницької роботи в позашкільних навчально-виховних закладах здійснювалась в області через 4 районних та 1 міську станцію, еколого-натуралістичні центри, еколого-натуралістичний відділ, роботу гуртків ОЕНЦУМ в Богородчанському, Галицькому, Городенківському, Коломийському, Косівському, Надвірнянському, Рожнятівському, Тисменицькому районів, містах Івано-Франківська, Калуша, Яремче.

Активну участь у масових еколого-натуралістичних заходах приймають гуртківці профільних творчих об'єднань комплексних позашкільних закладів: Центру позашкільної роботи для дітей та юнацтва міста Яремче, Войнилівського Центру дитячої та юнацької творчості Калуського району, Долинського, Коломийського, Тлумацького районних будинків дитячої та юнацької творчості, Центру художньої творчості дітей, юнацтва та молоді міста Калуша тощо.

В ОЕНЦУМ постійно надається методична допомога таким комплексним позашкільним навчально-виховним закладам у вирішенні проблем екологічної та біологічної освіти, природоохоронної роботи, відродження культури і національної свідомості, патріотичного та трудового виховання - через чисельні конкурси, акції, операції, виставки.

Так, у поточному році збільшилась мережа гуртків екологічного напрямку у комплексних позашкільних закладах:

Войнилівському центрі дитячої та юнацької творчості; Центрі позашкільної роботи для дітей та юнацтва міста Яремче.

В 2014 році методичними працівниками нашого Центру організовано та проведено: 4 обласних та 2 районних семінарів, 2 методоб'єднання (виїзне обласне та районне), 7 засідань Школи молодого керівника гуртків, обласну дитячу науково-практичну конференцію, обласну заочну конференцію для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів області «Інновації в позашкільлі»

- Обласний семінар-практикум керівників гуртків біологічного та сільськогосподарського профілів ПНЗ області.
- Обласний семінар керівників учнівських лісництв та відповідальних представників держлісгоспів.
- Обласний семінар-практикум «Зерна досвіду» директорів рай (міськ) СЮН/ЕНЦ, завідуючих екологічними відділами ПНЗ області.
- Обласний семінар-практикум завідуючих відділів, методистів рай(міськ) СЮН (ЕНЦ) та методистів по позашкільній освіті відділів (управлінь) освіти райдержадміністрацій (міськвиконкомів).
- Районний семінар учнівських лісництв на тему: «Розвиток та перспективи учнівських лісництв в сучасних умовах».
- Обласне виїзне засідання методичного об'єднання керівників гуртків ОЕНЦУМ.

- Методичне об'єднання керівників гуртків еколого-натуралістичного відділу ЦНТТУМ міста Калуша.
- Обласна дитяча науково-практична конференція «Перші сходинки до справжньої науки».
- Обласна заочна конференція для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Інновації в позашкіллі».

Незмінними залишились такі форми методичної роботи як: методична рада, Школа молодого керівника гуртків, робота методичного об'єднання обласного Центру.

З метою впровадження інноваційних форм еколого-натуралістичної роботи, координації інформаційним забезпеченням екологічної освіти і виховання функціонує методична рада, засідання якої проводиться 2 рази на рік.

В обласному Центрі щорічно проводяться засідання педагогічної ради. Так, згідно плану роботи, було проведено 4 засідання.

З аналізу роботи методичного об'єднання за 2014 рік зроблено висновки і визначено напрямки подальшої роботи: необхідно продовжити роботу з обдарованими дітьми, приділяти увагу виховним заходам, активізувати роботу по взаємовідвідуванню гуртків, а також більше уваги приділяти видавничій діяльності медичного об'єднання.

На виконання наказу департаменту освіти, науки, сім'ї, молоді та спорту Івано-Франківської облдержадміністрації від 08.10. 2014 року № 445 «Про проведення обласного етапу Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти», з метою підвищення якості позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку та розвитку творчого потенціалу педагогів в період з 8 по 30 жовтня 2014 року був проведений обласний (заочний) етап Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти.

Інноваційна за змістом і характером динаміка світових тенденцій вимагає від сучасного керівника гуртка мобілізації творчого потенціалу з метою надання якісних освітніх послуг, підготовки гуртківця до самовизначенності, здатності знайти себе в сучасних ринкових умовах.

Організаційно-методичний відділ обласного центру в грудні місяці став ініціатором проведення обласної заочної конференції для педагогічних працівників позашкільних установ області «Інновації в позашкіллі».

В Центрі є багато молодих педагогів – керівників гуртків, які ведуть гуртки не тільки в місті Івано-Франківську, але й у районних центрах нашої області, в тому числі у спеціалізованих школах-інтернатах де навчаються діти з різними фізичними обмеженнями.

Методична служба Центру забезпечує адаптації молодого педагога, підвищення педагогічної майстерності керівників гуртків, науково-методичний супровід упровадження освітніх інновацій, кваліфікації педагогічних кадрів, розвиток творчого потенціалу сучасного педагога-позашкільника, виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду.

Так, у поточному році продовжувала свої заняття Школа молодого педагога для керівників гуртків Центру. Основними формами навчально-методичної роботи Школи є відвідування занять, масових заходів екологічного спрямування, індивідуальні консультації, практичні заняття тощо. Згідно плану роботи Школи на 2014 рік було проведено 7 засідань.

Однією з оновлених форм методичної роботи є створення методичних куточків з рубриками: «Інноваційна позашкільна діяльність», «Виховна робота з гуртківцями», «На допомогу керівнику гуртка», «Педагогу-початківцю».

У поточному році в обласній установі продовжувало працювати методичне об'єднання керівників гуртків обласного Центру.

Проблема, над якою працює методоб'єднання у 2014 році: використання інноваційних форм і методів біологічної освіти та удосконаленням екологічного і гуманістичного виховання під час навчально-виховного процесу в різнопрофільних гуртках; формування екологічної і валеологічної культури підрастаючого покоління.

Голова методичного об'єднання спрямовувала керівників гуртків на формування міцних екологічних знань, розуміння взаємозв'язку і єдності людини з навколишнім середовищем, як єдиної гармонії, ролі природи в житті людини, розуміння необхідності її охорони.

Особлива увага у гуртковій роботі приділялось відповідальності за стан довкілля, формуванню дієвих природних знань у взаємозв'язку сприймання, осмислення, запам'ятовування і застосування на практиці засвоєного матеріалу.

Найважливіші принципи екологічного виховання, які діяли у методоб'єднанні ОЕНЦУМ:

- Пізнавати та вивчати природу рідного краю, проявляти активну практичну діяльність;
- З повагою ставитись до вихованців і їх гідності;
- Виховувати доброту, людяність, потребу допомагати і оберігати природне навколишнє середовище;
- Проявляти глибинну любов до дітей, здатність проникнути в духовний світ дитини, зрозуміти і відчувати її індивідуальне.

Найбільше уваги приділялося підвищенню фахової майстерності педагогів, росту кваліфікації керівників гуртків, які атестувалися, акцентувалась робота на допомозі малодосвідченим та творчим педагогам.

В поточному році педагогічні працівники закладу пропагували та популяризували діяльність Центру через засоби масової інформації – журнали, газети, обласне телебачення.

На сайті департаменту освіти, науки, сім'ї, молоді та спорту ОДА, на сайті ОЕНЦУМ регулярно на протязі року висвітлюються всі інструктивно-методичні листи та накази про Умови проведення, Положення, організацію, хід проведення та підсумкові накази всіх масових заходів. В поточному році на сайті нашого Центру висвітлюються «Фотогалереї по проведених виставках, масових заходів».

З метою екологічної пропаганди робота Центру висвітлюється в засобах масової інформації: в пресі, по радіо, телебаченню. Періодично друкуються статті в газетах та журналах, що видаються в нашому краї. Так, зокрема, в обласній газеті «Освітнє слово» (видання департаменту освіти і науки ОДА, інституту післядипломної педагогічної освіти та обласного комітету профспілки працівників освіти і науки України) висвітлюються основні новини позашкільля Прикарпаття.

В районах та містах області у періодичній пресі висвітлюються матеріали «Життя позашкільля краю», в яких розкривається організація та проведення всіх масових заходів позашкільних навчально-виховних закладів.

Згідно плану роботи ОЕНЦУМ проводиться вивчення, узагальнення та впровадження в практику роботи перспективного педагогічного досвіду.

В поточному році методичні працівники закінчили вивчення перспективного педагогічного досвіду, які були схвалені на засіданнях педагогічних рад:

- Досвід роботи керівника гуртків Снятинської районної станції юних натуралістів Нагорняк Марії Дмитрівни «Розвиток творчих здібностей у гуртках еколого-натуралістичного профілю». Досвід вивчала: методист ОЕНЦУМ Шпуляр Світлана Богданівна.

- Досвід роботи керівника учнівського лісництва Порогівської ЗОШ І-ІІІ ст. Богородчанського району Дмитрів Лесі Петрівни. Досвід вивчала: методист ОЕНЦУМ Вівчарук Леся Дмитрівна.

В 2014 році розпочали вивчення перспективного педагогічного досвіду роботи, який заплановано на два роки:

- Досвід роботи завідуючої відділом Івано-Франківської МДЕС Шиян Галини Григорівни в організації роботи на НДЗД. Досвід вивчає завідуюча біологічним відділом ОЕНЦУМ Шинкарук Галина Василівна.

- Досвід роботи методиста Івано-Франківської МДЕС Кашалаби Ольги Миколаївни з питань впровадження проектних методів роботи в умовах позашкільного навчально-виховного

закладу. Досвід вивчає завідувача організаційно-методичним відділом Маліборська Людмила Павлівна.

У методичному кабінеті створено та постійно доповнюється банк даних керівників гуртків ОЕНЦУМ, педагогів методоб'єднання, інформаційний банк про всі масові заходи, які проводяться в Центрі.

З метою залучення до еколого-натуралістичної, природоохоронної, науково-дослідницької та суспільно-корисної позакласної роботи з біології, екології, для педагогічних працівників позашкільних навчально-виховних закладів в поточному році методичні працівники Центру підготували:

Методичні рекомендації, збірники: (до схвалення на методичних радах протягом року):

- Навчальний посібник «Каталог квітково-декоративних рослин навчально-дослідної земельної ділянки ОЕНЦУМ» (завідуюча біологічним відділом ОЕНЦУМ Шинкарук Г.В.);
- Навчальний посібник «Каталог лікарських рослин навчально-дослідної земельної ділянки ОЕНЦУМ» (завідуюча біологічним відділом ОЕНЦУМ Шинкарук Г.В.);
- Навчальний посібник «Лікарські рослини Івано-Франківщини» (методист ОЕНЦУМ Шпуляр С.Б.);
- Навчальний посібник «Червонокнижний тваринний світ Івано-Франківщини» (методист ОЕНЦУМ Шпуляр С.Б.);
- Методичні рекомендації «Учнівська дослідницька робота: від вибору теми дослідження до презентації його результатів» (завідуюча біологічним відділом ОЕНЦУМ Шинкарук Г.В.);
- Методичні рекомендації «Формування дослідницької компетентності вихованців позашкільних закладів» (завідуюча біологічним відділом ОЕНЦУМ Шинкарук Г.В.);
- Методичні рекомендації щодо оформлення майстер-класу. (завідуюча організаційно-методичним відділом ОЕНЦУМ Маліборська Л.П.);
- Методична розробка для методистів позашкільних закладів «Інтерактивні технології – шлях до формування творчої особистості учні» (завідуюча організаційно-методичним відділом ОЕНЦУМ Маліборська Л.П.);
- Розробки авторських програм гурткової роботи:
  - «Юні лісівники» - методист ОЕНЦУМ Вівчарук Л.Д.;
  - «Юні лісівники-дендрологи» - методист ОЕНЦУМ Вівчарук Л.Д.
  - «Краплинка» - завідувача відділом ОЕНЦУМ Маліборська Л.П.;
  - «Природа, творчість і фантазія» - завідувача відділом ОЕНЦУМ Маліборська Л.П.

Актуальним є оновлення змісту діяльності, розширення зв'язків з природоохоронними організаціями нашого краю, регіону, сусідніх держав.

Педагогічні працівники позашкільних закладів області активно співпрацюють з науковцями Національних природних парків області, проводяться спільні конференції, семінари, практикуми. Школярі постійно мають змогу працювати в науково-дослідницьких лабораторіях.

Педагогічний колектив закладу планує та проводить організаційно-просвітницьку роботу, працює над удосконаленням форм екологічної освіти і виховання учнівської молоді, координуючи свою роботу із закладами освіти області.

Досягнення обласного еколого-натуралістичного центру були б неможливими без тісної співпраці з науковцями, науково-дослідними, навчально-виховними закладами, громадськими екологічними організаціями та рухами.

У загальноосвітніх закладах області екологічне навчання і виховання здійснюється через шкільні екологічні ради. Основним завданням у їх діяльності є вивчення екологічного стану даної місцевості та організація практичної роботи учнів щодо поліпшення екологічних умов. Велика увага приділяється пропаганді екологічних знань. Практична діяльність здійснюється через різноманітні форми – шкільні лісництва, натуралістичні гуртки, клуби, екологічні

екскурсії, асамблеї, експедиції, створення екологічних стежок тощо.

Форми співпраці такі:

- проведення спільних теоретичних семінарів та семінарів-практикумів;
- залучення працівників закладів до організації, проведенню очних та очно-заочних масових еколого-натуралістичних заходів, а саме: виставок, конкурсів, акцій, зльотів, конгресів, фестивалів тощо;
- організація екскурсій, проведення масових заходів екологічного змісту, пізнавально-розважальні вечори, конференції, засідання;
- практична природоохоронна та експериментально-дослідницька діяльність здійснюється через шкільні лісництва, натуралістичні гуртки, клуби, екологічні екскурсії, експедиції, роботу на екологічних стежках тощо.

Тісна співпраця працівників та вихованців області з громадськими організаціями та установами:

- громадська рада при Державному управлінні охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області;
- Українське товариство охорони птахів;
- Клубом органічного землеробства щодо ведення впровадження на НДЗД органічного землеробства;
- Громадською спілкою «Українська екологічна природозахисна спілка «Орден Саламандри»;
- Організацією «МАМА – 86 – ЯРЕМЧЕ» (отримання дидактичних матеріалів);
- Екологічною організацією «Жива планета»;
- Центром дозвілля дітей та юнацтва за місцем проживання (гурткова робота);
- Громадською організацією «Кедрина».

Аналіз роботи педагогічного колективу щодо реалізації методичної роботи закладу дає змогу стверджувати, що соціалізація вихованців засобами впровадження у навчально-виховний процес інноваційних форм і методів роботи, сприяла не тільки професійному зростанню педагогів, а ще й впливає на рівень знань, умінь і навичок вихованців та підтверджується ростом їх досягнень.

- Провідною ідеєю навчально-виховного процесу має стати виховання справжнього громадянина, патріота рідної землі, створення умов для осмислення вихованцями подій, що відбуваються та адекватного ставлення до них. Зазначене передбачає внесення коректив у практику виховної роботи та захисту прав дітей шкільного віку;
- Сучасні педагогічні технології, процеси розвитку закладу мають бути спрямовані на формування особистості дитини, формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління;
- Упровадження інноваційних форм і методів навчально-виховної роботи на основі компетентнісного і особистісно орієнтовних підходів для сталого розвитку позашкільного навчально-виховного закладу;
- Продовження роботи з обдарованими дітьми, сприяння розвитку та саморозвитку, реалізації творчих здібностей вихованців, підтримка талановитих вихованців для формування творчої, наукової еліти у різних галузях суспільного життя;
- Розроблення навчальних програм з урахуванням потреб вихованців у пізнавально-творчій діяльності за різними напрямками позашкільної освіти, створення умов для їхньої соціальної адаптації;
- Співпраця з дитячими та молодіжними громадськими організаціями для розв'язання проблем громадського виховання та творчого, інтелектуального, духовного, фізичного розвитку дітей та учнівської молоді;
- Профілактика асоціальної поведінки в дитячому й молодіжному середовищі;

- Забезпечення потреб вихованців в організації змістовної оздоровчо-дозвіллевої діяльності.
- Актуальним питанням залишається якісне науково-методичне забезпечення позашкільних навчально-виховних закладів навчальними програмами, методичними посібниками.
- Велику методичну допомогу отримують педагоги-позашкільники працюючи в методичному об'єднанні керівників гуртків.
- В Івано-Франківському ОЕНЦУМ працює «Школа молодого керівника гуртка». В минулому році було 15 молодих спеціалістів, а в 2014\15 н.р.-14 осіб.
- Школа працює постійно: розглядаються і теоретичні питання, і практичні, проводяться майстер-класи. Молоді люди мають багато питань з організації навчально-виховного процесу, адже у нас не готують таких спеціалістів, як керівник гуртка (ТУО). Для ефективної роботи розроблено та поширено в електронному варіанті часопис «Методичний вісник» ОЕНЦУМ.
- Значна частина безпосередньо практичної частини гурткового заняття : міні та детальні майстер-класи, перегляд авторських творчих робіт відбувається на консультаціях з педагогами Центру.
- Всі майстер-класи керівники гуртків отримують в електронному варіанті, а також в поетапних зразках робіт (для формування тематичних папок).
- Педагоги-позашкільники розглядають інноваційні технології методичної роботи з педкадрами як стимулюючий процес, що характеризується прагненням педагога репрезентувати власне розуміння цілей навчання і виховання.
- Самих теоретичних знань не досить. Необхідно, щоб кожен педагог оволодів вміннями, навичками, наприклад, тренінгових методик, вмів застосовувати їх у своїй практичній діяльності.
- Ефективно себе показала і «Творча майстерня юнната», створена на базі ОЕНЦУМ в 2013 році. Тут проходять майстер-класи, діти займаються колективною творчою справою, відпочивають. Така форма роботи дуже подобається і дорослим (батькам, педагогам), і дітям.
- З метою поставлених завдань та надання методичної та практичної допомоги керівникам гуртків, здійснювався науково-методичний супровід інноваційної діяльності педагогів, систематично відвідувалися заняття гуртків, де постійно надавалися консультації та поради, щодо впровадження інноваційних технологій. До таких нетрадиційних, новітніх педагогічних технологій належить і «Стежка здоров'я» ОЕНЦУМ. При створенні «Стежки здоров'я» в педагогів ОЕНЦУМу виникло бажання змінити уже стале середовище, створити індивідуальний і стильний вигляд території закладу, який би відповідав загальним законам організації простору під відкритим небом, які здавна відомі людям, а також відповідали б певним тенденціям сучасного ландшафтного дизайну. Створюючи цю програму, ми спиралися на такі принципи, як правильність і зручність розміщення різних функціональних зон на території ПНЗ, зовнішня краса; гармонічне включення тих насаджень, які вже ростуть на території.
- Така ж стежка вже створена і в Івано-Франківській МДЕС. З метою загартування і оздоровлення для дітей і дорослих на НДЗД створено «стежину відчуттів». Стежина створена так, що є можливість всім побігати босоніж по піску, глині, каменях, тирсі,

траві, шишках і ін. Як відомо на ступні людини знаходиться безліч фізіологічно активних точок, які масажуються під час ходьби босоніж. У результаті цього масажу виникає благотворний вплив на судини, суглоби і навіть головний мозок. Якщо стопи стимулювати регулярно, зміцнюється імунітет, поліпшується робота багатьох внутрішніх органів, приходять в норму психоемоційний стан людини. Ця проста процедура надає активну дію на точки стопи, які відповідальні за роботу багатьох органів (нирки, серце, шлунок та ін).

- Створюється екологічна стежка «Дендрарій МДЕС».
- В Надвірнянському РЕНЦ продовжив роботу Дитячий екологічний парламент, як орган учнівського самоврядування (Відповідальна Андрусак Л.В.)
- Впроваджувалася в гуртковій роботі методика освіти «рівний-рівному» та програма «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя» (Відповідальна Мельниченко Н.Р.)
- Активно впроваджувався метод проектів (керівники гуртків Павлечко І.Б., Гаврилюк В.С. та Дем'янчук Л.В.)
- Використовувалися мультимедійні засоби (керівники гуртків Павлечко І.Б., Бошко Л.І., Горай Л.П., Гнатюк Н.Ф., Мельниченко Н.Р., Кугутяк Н.В.)
- Уже традиційними стали майстер-класи. (керівники гуртків Павлечко І.Б., Бошко Л.І., Кугутяк Н.В.), тренінги (Мельниченко Н.Р., Горай Л.П., Гнатюк Н.Ф.)

На заняттях гуртків діти займаються і природоохоронною роботою. Вони виготовляють годівнички з різних відходів, підгодовують птахів, ведуть за ними спостереження. Часто ходять на екскурсії, беруть участь в трудових та екологічних десантах. В належному порядку підтримують доріжку біля свого інтернату.

Заняттями гуртків ОЕНЦУМ в цьому навчальному році охоплено інвалідів – 28, сиріт-4, чорнобильців -2, багатодітних-64, малозабезпечених- 68, без батьківського піклування -16, дітей-переселенців - 5, батьки, яких в АТО -1, мають гірські пільги – 277 дітей.Для розкриття творчого потенціалу дітей з обмеженими можливостями колектив Богородчанського Центру велику увагу створенню сприятливого розвиваючого середовища. Під час комплектування груп надається перевага дітям з соціально незахищених сімей, дітям з малозабезпечених сімей, дітям-сиротам, а також правопорушникам. В цьому році гуртки відвідували: 1- сирота, 4 – напівсироти, 19– з багатодітних сімей, 4 – з неблагополучних сімей, 8 – малозабезпеченихГрупи в Надвірнянському РЕНЦ формуються відповідно до віку, психофізичного розвитку та інтересів дитини. Враховується час, зміна навчання в школі, зайнятість батьків та місце проживання. Особливо уважне ставлення до дітей, що позбавлені батьківської опіки, сиріт та напівсиріт, а також дітей з асоціальних сімей, які бажають займатися гуртковою роботою.

В 2014-2015 році в Надвірнянському РЕНЦ займається 4 вихованці, які належить до категорії дітей з особливими освітніми потребами.

У Надвірнянському еколого-натуралістичному центрі для дітей та юнацтва 30 жовтня 2014 року в рамках залучення дітей з особливими освітніми потребами до занять в позашкільних закладах було проведено майстер-клас «Зображення природи нетрадиційними техніками малювання: живопис губкою в поєднанні з аплікацією». Захід підготовлений керівниками гуртків Бошко Лідією Ігорівною, Павлечко Іриною Богданівною, Горай Ларисою Петрівною. Мета майстер-класу – навчити дітей відтворювати об'єкти природи шляхом отримання знань

про прийоми та методи художнього зображення, втілюючи їх практично через нетрадиційну техніку.

Завдання, яке стояло перед дітьми – зобразити осіннє дерево – було для дітей новим досвідом, оскільки вони не мали практики виконання таких робіт. Тому перед керівниками гуртків Надвірнянського еколого-натуралістичного центру для дітей та юнацтва постало ряд завдань, а саме: навчити дітей втілювати образи природи в малюнку, поєднувати живопис з аплікацією; розвивати фантазію, абстрактне мислення та художній смак; прищепити старанність, акуратність та наполегливість; розширити рамки естетичного сприйняття. Під час проведення заходу поєднувалися інформаційно-комунікаційні, інтерактивні, ігрові та особистісно-орієнтовані освітні технології. Для розвантаження проводилася казкотерапія та тваринотерапія.

При виконанні творчої роботи у дітей напрацьовувалися навички поєднання технік тампонування та аплікації, сенсорно-моторні навички, силуетного моделювання, втілення реальної колірної гами природного об'єкту на папері та інші. На протязі заняття панувала атмосфера взаємодовіри та взаєморозуміння між педагогами та учасниками.

На завершення діти отримали міні-подарунки, організовані керівниками гуртків та власні завершені творчі роботи – осінні деревця.

Щорічно спільно з громадськими та партнерськими організаціями Яблунівський ЦДТ готує циклограму виховних заходів, передбачає проведення спільних свят, фестивалів, виставок. Тільки в цьому навчальному році спільно з районним відділом освіти, сектором у справах сім'ї, молоді і спорту, Косівською молодіжною адміністрацією було проведено свята: «Від серця до серця», «Усім серцем вірять в диво» - в районному реабілітаційному центрі для дітей з обмеженими можливостями (селище Яблунів). Вперше в районі проведено свято «Добра та милосердя» спільно з «Союзом Українок», громадською організацією Ветеранів війни та праці, територіальною організацією інвалідів. Свято «Андріївські вечорниці» спільно з «Союзом Українок» селища Яблунова.

Навчальні програми з позашкільної освіти, затверджені обласним, районними, міськими органами управління освітою.

Навчально-виховний процес в ПНЗ області здійснюється шляхом виконання навчальних програм МОН України, НЕНЦ, авторських програм, які рекомендовані ГУОН, департаменту для практичного використання (через методради ОІППО).

Івано-Франківський ОЕНЦУМ у своїй діяльності керується основними Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Положенням про позашкільний заклад», Державною цільовою програмою розвитку позашкільної освіти та працює відповідно до річного плану роботи педагогічного колективу, який затверджується на педагогічній раді закладу. Планування роботи навчального закладу націлене на координацію навчально-виховної, інформаційно-методичної і організаційно-масової еколого-натуралістичної діяльності загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів області та обласного Центру, підвищення ефективності навчально-виховного процесу й створення умов для всебічного розвитку вихованців. В річному плані роботи педагогічного колективу головна увага зосереджена на інформаційно-методичній роботі (плануванні тематики семінарів, методичних розробок, виїздів по наданню методичної допомоги закладам освіти, роботі з педагогічними кадрами, проведенню засідань методичної ради та методичного об'єднання педагогів), на участі у Всеукраїнських та обласних заходах, на навчально-виховній роботі з гуртківцями закладу та інше. Програмне забезпечення.

Гуртки Центру працюють за навчальними програмами Міністерства освіти і науки України, а саме:

- Збірник навчальних програм роботи творчих учнівських об'єднань та факультетів еколого-натуралістичного спрямування / за заг.ред д.п.н. Вербицького В.В.- К.: «АВЕРС», 2013.
- Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль / за заг.ред д.п.н. Вербицького В.В.- К.: «НЕНЦ», 2013.
- Програми з позашкільної освіти: науково-технічний напрям. Випуск1.-Івано-Франківськ, 2010.
- Програми гуртків природничо-біологічного напрямку /Позашкілля.-2007.- №4
- Програми з позашкільної освіти: науково-технічний напрям. – К.: «Грамота», 2007.
- Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Соціально-реабілітаційний напрям.-К.: «Антей», 2005.
- Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Еколого-натуралістичний напрям. Укладач В.В. Вербицький. К.: «Богдана», 2004.
- Програми гуртків з біології, екології, сільського господарства для загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів / За ред. к.п.н. В.В. Вербицького. – К., 2001.;
- Перелік навчальних програм гуртків з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку підготовлених педагогами ОЕНЦУМ та рекомендовані науково-методичною радою ІФ ОІППО 27.06.2014 р. Протокол № 2:
- «Зоосвіт» (2 р.н., 216 год.; початковий та основний рівень; молодший та середній шкільний вік) - Мартинюк Л.Д.;
- Гурток «Народознавства» (2 р.н., 144 год., початковий, основний та вищий рівень; 4-11 класи) - Гордюк С.Ю.;
- «Природа та творчість» (1р.н.,216 год., початковий та основний рівень; молодший, середній шкільний вік) - Ливдар Л.М.;
- «Творча майстерня юннати» (1 р.н., 216 год.; початковий та основний рівень; молодший, середній шкільний вік) - Ливдар Л.М.;
- «Природа та фантазія» (1 р.н., 216 год.; початковий та основний рівень; молодший, середній шкільний вік) - Вінтоняк Л.Д.;
- «Юні господарочки» (1р.н., 216 год. початковий та основний рівень; середній шкільний вік) - Шинкарук Г.В.;
- «Основи біоетики» (1р.н., 216 год., початковий та основний рівень; середній шкільний вік) - Шинкарук Г.В.;
- «Екологічний театр» (1р.н., 144 год., початковий, основний та вищий рівень. 3-11 кл.) – Тимків В.В.
- «Віконце в природу» (1 р.н., 216 год., початковий та основний рівень; дошкільний та молодший шкільний вік) - Маліборська Л.П.;
- «В майстерні природи» (1 р.н., 216 год., початковий та основний рівень; молодший, середній шкільний вік) – Камінська О.М.;
- «Юні лісівники» (2 р.н., початковий рівень - 144 год. та основний рівень -216 год.; 7-11 класи) – Вівчарук Л.Д.;
- «Природа нитками» (2р.н., 216 год. основний рівень, середній шкільний вік) – Невиняк У.Ю.
- «Наші обереги» (основний рівень, середній та старший шкільний вік - три роки навчання – 144 год/рік)- Тимків В.В.;
- «Флористика» (початковий, основний та вищий рівні, молодший, середній та старший шкільний вік144 год/рік) – Тимків

- Значна увага в Надвірнянському РЕНЦ приділяється програмному забезпеченню керівників гуртків. Методист РЕНЦ Мельниченко Н.Р. створила банк даних про наявні програми Міносвіти, програми адаптовані і затверджені в відділі освіти Надвірнянської РДА (18 програм), дозволені до використання регіональні (обласні – 14 програм) програми та авторські, які проходять апробацію («Природа – джерело творчості», «Дивосвіт», «Юні любителі природи»).
- Програма "Сприяння просвітницькій роботі "рівний-рівному" серед молоді України, щодо здорового способу життя" даліше впроваджується в гурткову роботу, оскільки нетрадиційні підходи роботи з молоддю є найбільш ефективними в організації просвітницької роботи, щодо проблем здоров'я, здорового способу життя і ґрунтується на основних тезах, методах і принципах освіти "рівний-рівному", які максимально орієнтовані на особистість підлітка, на його індивідуальні можливості, здібності та інтереси.
- На базі Надвірнянського РЕНЦ є бібліотека, програми гурткової роботи, періодична методична преса, роздатковий матеріал та тематичні таблиці. Оформлені методичні розробки в папках на допомогу керівникам гуртків, зібрані матеріали з досвіду роботи керівників гуртків РЕНЦ. Впродовж року продовжено роботу та доповнено матеріали з таких тем:
- Алгоритми діяльності методиста
  1. Анкета члена методичного об'єднання
  2. Особиста методична картка керівника гуртка, що атестується
  3. Методичні рекомендації щодо ведення ділової документації адміністрації закладу
  4. Рекомендації щодо організації методичної роботи з педагогічними працівниками в дошкільних, загальноосвітніх середніх та позашкільних закладах освіти
  5. Методичні рекомендації для аналізу роботи керівників гуртків
  6. Методичні рекомендації на допомогу керівнику гуртка
  7. Методична програм «Конструктор занять»
  8. Освітня програма «Рівний-рівному»
  9. Впровадження програми «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному», щодо здорового способу життя»
- 2. Карта-схема для оцінювання психологічного клімату
- 3. Анкета «Вивчення інтересів та схильностей гуртківців»
- 4. Еколого-психологічний вісник
- 5. Аутогенне тренування
- 6. Етапи аутогенного тренування
- 7. Психотехнічні вправи (аутогенне тренування)
- 8. Психологічні ігри.
- 9. А також зібрано нові матеріали з актуальних тем:
  1. Інноваційні технології навчання
  2. Особистісно-орієнтоване навчання
  3. Підбірка конспектів для гурткових занять еколого-натуралістичного напрямку.
  4. В Богородчанському ЦЕНТУМ підготовлено такі рекомендації:
    - Організація проведення майстер класів в позаурочний час;
    - Впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес;
    - Підготовка матеріалів до складання авторських програм, навчальних посібників;

- - Рекомендації щодо застосування нетрадиційних форм та методів проведення занять;
- - Орієнтовний список рекомендованих екскурсій для гуртківців в період осінніх, зимових та весняних канікул та ін.

На Городенківській РСЮН систематично поновлюються методичні матеріали. На допомогу кер.гуртків зібрано методичні рекомендації щодо ведення спостережень за природними об'єктами (рослинами, тваринами), розробки занять та виховних заходів. Зібрано методичні рекомендації для молодих спеціалістів.

Педагогічні інновації.

Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті - це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач, учитель, вихователь, керівник гуртка має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності - інноваційний потенціал педагога.

Ініціативи обл.ЕНЦ щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу:

- Педагогічне спілкування («Зерна творчості») в позашкільні краю (семінари, семінари-практикуми, майстер-класи, творчі групи);
- «Навчаємось разом» - розвиток творчих здібностей особистості (і педагоги, і діти) в процесі творчого спілкування;
- «Педагоги за покликом душі і серця» - створення бази даних творчих педагогів-позашкільників;
- Еколого-натуралістичні центри, як центри профільного навчання та додаткової освіти для дорослих та дітей (консультаційний пункт);
- «Творча майстерня юннати» (майстер-класи, виставки творчих робіт);
- «Майстерня з чистоти довкілля» - екологічний проект.

Регіональні масові заходи екологічного змісту.

Вже традиційним стало проведення на базі ОЕНЦУМ обласних дитячих екологічних конгресів «Живи, Земле!» з метою всебічної підтримки обдарованої молоді, активізації науково-дослідницької, пошукової, експериментальної і практичної діяльності з вивчення охорони довкілля, формування екологічної культури учнівської та студентської молоді, пошуку ефективних форм роботи дитячих громадських екологічних організацій, привернення уваги органів місцевого самоврядування до регіональних екологічних проблем.

Організуються і проводяться обласні екологічні конгреси «Живи, Земле!» відповідно до положення, затвердженого наказом ГУОН від 11.02.2013 р. № 118 та зареєстрованого в головному управлінні юстиції в Івано-Франківській області 21.02.2013 р. № 7/1171.

Започатковано організацію таких дитячих форумів в 1999 році, в листопаді цього року школярі області зберуться уже на VIII конгрес. Міжконгресовий період становить два роки, впродовж яких школярі займаються дослідницькою діяльністю. Під час конгресів діти працюють у секціях «Загальні екологічні проблеми», «Екологія і здоров'я людини», «Екологія тварин», «Екологічні основи сільського та лісового господарства», «Екологія

рослин», «Природоохоронні території», «Екологічне краєзнавство», «Екоетика», презентуючи результати пошукових та експериментальних досліджень та практичної природоохоронної роботи. На секціях з юними дослідниками працюють, оцінюють результати їх роботи та дають кваліфіковані поради та рекомендації щодо подальшої їх діяльності науковці Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, Національного технічного університету нафти і газу, Карпатського ПНП, Галицького ПНП, обласного краєзнавчого музею, спеціалісти Івано-Франківського управління лісового та мисливського господарства, державного управління охорони навколишнього природного середовища. Кожний учасник конгресу отримує «Збірник тез науково-дослідницьких робіт», де вміщена його перша друкована робота. Автори кращих робіт та їх наукові керівники нагороджуються грамотами, переможці та призери отримують цінні подарунки. На заключному пленарному засіданні кожного конгресу делегати приймають звернення до школярів, учнівської та студентської молоді, населення області.

Якщо в роботі конгресів беруть участь діти в основному середнього та старшого шкільного віку, то для молодших школярів щороку в квітні організуються обласні конкурси експериментально-дослідницьких робіт із природознавства «Юний дослідник» відповідно до Положення, затвердженого наказом ГУОН від 11.02.2013 р. № 117, зареєстрованого в головному управлінні юстиції в Івано-Франківській області 21.02.2013 р. № 6/1170. Основною метою цього конкурсу є пошук і підтримка дітей віком 9-11 років, які виявили здібності до експериментальної та дослідницької роботи в галузі природознавства та створення умов для творчої самореалізації учнів. Методичний супровід конкурсу полягає у систематизації та укладанні збірника тез пошукових робіт учасників (які кожен учасник отримує на руки під час реєстрації), організації роботи секцій («Я і природа», «Охорона здоров'я», «Рослини навколо нас», «Тваринний світ», «Народознавство, краєзнавство»), організації нагородження авторів кращих робіт та їх наукових керівників грамотами та цінними подарунками, які слугують хорошим стимулом як дітям, так і педагогам до подальшої роботи. Дуже часто діти, які презентували свої перші наукові досягнення на конкурсі «Юний дослідник», стають в подальшому делегатами екологічних конгресів з уже значно потужнішими доробками. Цього року «Юний дослідник» відбувся на базі ОЕНЦУМ 29 квітня. Перші сходинки до справжньої науки зробили 32 юні дослідники з Богородчанського, Городенківського, Долинського, Калуського, Косівського, Надвірнянського, Снятинського, Тлумацького районів, міст Івано-Франківська, Калуша та Коломиї. Актуальними та цікавими були роботи з дослідження: основних джерел забруднення водних ресурсів м.Калуша та прилеглих сіл, якості домашньої питної води у Долинському районі, рідкісних та зникаючих рослин на теренах села Соколівка Косівського району, ялівцю звичайного у житті та побуті жителів села Чорні Ослави Надвірнянського району, можливостей хрону звичайного як лікарської рослини на Городенківщині, впливу домашніх тварин на самопочуття та емоційний стан людини, забрудненості води методом біоіндикації, екологічних особливостей рідкісних представників орнітофауни Прикарпаття.

У своїх роботах юні дослідники продемонстрували вільне володіння представленими матеріалами, наполегливість в отриманні результатів дослідницької роботи, проявили спостережливість за явищами навколишнього середовища, з впевненістю відповідали на запитання журі та своїх ровесників.

На допомогу юним дослідникам та їх керівникам розроблена тематика досліджень, розроблені та випущені методичні рекомендації щодо методики проведення експериментальних, польових досліджень, написання дослідницьких робіт та їх оформлення, підготовки учасників конкурсу до презентації власних досліджень. Для наукових керівників дитячих пошукових робіт проводяться обласні профільні семінари, індивідуальні консультації; проблемні питання організації дослідницької роботи розглядаються на засіданнях методоб'єднання педагогів ОЕНЦУМ.

Як наслідок, впродовж останніх років спостерігається тенденція до підвищення якості представлених робіт, стає більш ґрунтовною підготовка дітей до участі в конкурсах, не

складає труднощів як для старших, так і для молодших школярів, використання для презентації своїх доробок комп'ютерної техніки. Відрадно, що впродовж останніх трьох конкурсів «Юний дослідник» та останніх трьох конгресів неухильно збільшується серед загальної кількості учасників відсоток саме вихованців учнівських творчих об'єднань, які працюють в різноманітних позашкільних закладах на теренах області. Це свідчить про якісний педагогічний потенціал еколого-натуралістичних центрів та станцій юних натуралістів та про покращення роботи з виявлення та підтримки обдарованої молоді.

Регіональні заходи:

- обласна конкурс- виставка «Великодні передзвони»;
- обласний конкурс «Юний дослідник»;
- обласний конкурс «Екологічних стежок»;
- обласні змагання учнівських лісництв;
- педагогічний проект «Стежка здоров'я»;
- обласний дитячий екологічний конгрес «Живи, Земле!»;
- обласна виставка квітково-декоративних композицій до дня працівників освіти;
- обласна виставка-конкурс навчально-дослідних земельних ділянок;
- обласна дитяча науково-практична конференція «Перші сходінки до науки»;
- виставка квіткових килимів «Свою Україну любіть».
- Івано-Франківська МДЕС подавала пропозицію щодо проходження навчально-виробничої практики дітьми навчальних закладів міста не лише в літній період, а й протягом року. Заклад готовий надавати свою базу вчителям біології та природознавства міста, студентам природничих факультетів для проведення дослідницьких робіт.
- В Надвірнянському РЕНЦ з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу протягом року впроваджувались наступні ініціативи:
  - Продовжив роботу Дитячий екологічний парламент, як орган учнівського самоврядування (Відповідальна Андрусак Л.В.)
  - Впроваджувалася в гуртковій роботі методика освіти «рівний-рівному» та програма «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя» (Відповідальна Мельниченко Н.Р.)
  - Активно впроваджувався метод проектів (керівники гуртків Павлечко І.Б., Гаврилюк В.С. та Дем'янчук Л.В.)
  - Використовувалися мультимедійні засоби (керівники гуртків Павлечко І.Б., Бошко Л.І., Горай Л.П., Гнатюк Н.Ф., Мельниченко Н.Р., Кугутяк Н.В.)
  - Уже традиційними стали майстер-класи. (керівники гуртків Павлечко І.Б., Бошко Л.І., Кугутяк Н.В.), тренінги (Мельниченко Н.Р., Горай Л.П., Гнатюк Н.Ф.)

Участь учнівської молоді у виконанні Міжнародних програм:

№ п/п	Назва програми	Період роботи	Основна мета	Результати (поетапні або кінцеві)
1.	Великий зимовий облік птахів.	Січень 2014 р.	Збір даних про стан популяції загальнопоширених видів птахів Європи.	Результати передані в Українське товариство охорони птахів Івано-Франківська МДЕС, Надвірнянський

				РЕНЦ.
2.	Міжнародні Дні спостереження за птахами (Euro Birdwatch)	Жовтень 2014	Залучити якомога більше людей до спостережень за птахами, пізнання таємниць природи і усвідомлення своєї відповідальності за її долю.	Результати передані в Українське товариство охорони птахів Івано-Франківська МДЕС, Надвірнянський РЕНЦ
3.	Міжнародний облік місць гніздування лелек на території України	червень	Отримання більш повної інформації про гніздування лелек	Результати передані в Українське товариство охорони птахів Івано-Франківська МДЕС Богородчанський РЦЕНТУМ
4.	Міжнародний басейновий конкурс «Барви Дністра» проводиться в рамках басейнової природоохоронної інформаційно-просвітницької кампанії «Збережемо Дністер»	Березень - вересень	Залучення учнівської та студентської молоді, громадськості до заходів, спрямованих на збереження, відновлення та раціональне використання водних ресурсів.	Роботи направлені у Львівське управління облводресурсів Івано-Франківська МДЕС
5.	Міжнародна науково-освітня програма «GLOBE» (художній конкурс «Календар GLOBE 2015»)	Вересень - жовтень	Висвітити і зафіксувати місцеві громади GLOBE	Диплом III ступеня
6.	Міжнародна освітня програма «Сприяння просвітницькій роботі «Рівний - рівному» серед молоді області щодо здорового способу життя.	2006-1014 р.	- Підвищити знання, уміння і навички здорового способу життя підлітків з метою попередження небезпечної поведінки	- Підготовлено підлітків-інструкторів, які взяли участь у II обласному форумі «Молодь Прикарпаття обирає здорове майбутнє»
7.	VII Міжнародний екологічний конкурс	лютий-	- Створення активної позиції по відношенню	Переможці VII Міжнародного

	«Правдивий світ птахів»	червень 2014року	<p>до природи;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сприяння формуванню у учнів позитивної поведінки, пов'язаної з охороною птахів у їхньому природному середовищі; - Пробудження уяви та мистецької творчості 	екологічного конкурсу : II місце зайняли юннати Снятинської райСЮН та Івано-Франківської МДЕС
8.	Національний тур міжнародного конкурсу «Енергія і середовище»	2014 рік	<ul style="list-style-type: none"> - Виявлення та підтримка обдарованої учнівської молоді; - Залучення молоді до вирішення проблем енергоефективності і раціонального використання ресурсів; - Активізація творчої діяльності педагогів. 	
9.	Міжнародний художній конкурс «Календар GLOBE 2015»	Осінь 2014 р.	Програма комплексного дослідження навколишнього середовища	Диплом I ступеня нагороджений: Грабар Михайло, учень 9 класу, вихованець Коломийського навчально-виробничого центру творчості учнівської молоді
10.	Міжнародний (польсько-український) проект з вирощування енергетичної верби	3 2011 року		На території НДЗД Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції висаджено 250 екземплярів.